

ВИСНОВКИ

**експертної комісії Міністерства освіти і науки України
за результатами проведення первинної акредитаційної експертизи
освітньо-професійної програми Митна справа
зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
у Київському національному торговельно-економічному університеті**

Відповідно до підпункту 20 пункту 2 розділу XV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про вищу освіту» та пункту 4 Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 р. № 978 «Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах», згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 13.12.2018 р. за №3052-л про проведення первинної акредитаційної експертизи, експертна комісія у складі:

Головка Миколи Павловича – завідувача кафедри товарознавства в митній справі Харківського державного університету харчування та торгівлі, доктора технічних наук, професора, голови комісії;

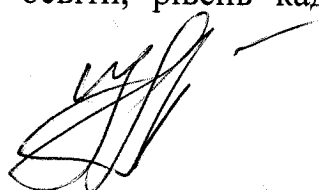
Ткачук Валентини Віталіївни – доцента кафедри товарознавства та експертизи в митній справі Луцького національного технічного університету кандидата технічних наук, доцента, члена комісії

у період з 9 січня по 11 січня 2019 р. розглянула подані матеріали та провела безпосередньо на місці перевірку діяльності Київського національного торговельно-економічного університету щодо підготовки фахівців за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти з метою підтвердження:

- достовірності інформації, поданої до МОН України Київським національним торговельно-економічним університетом щодо акредитації освітньо-професійної програми;
- відповідності показників діяльності університету установленим законодавством Ліцензійним вимогам щодо кадрового, матеріально-технічного, навчально-методичного, інформаційного забезпечення;
- відповідності встановленим законодавством вимогам щодо наукового рівня науково-педагогічного складу, його чисельності, рівня науково-дослідної діяльності випускової кафедри;
- відповідності освітньої діяльності з підготовки здобувачів вищої освіти державним вимогам до акредитації;
- інформації щодо усунення зауважень попередніх перевірок.

У підсумку експертного оцінювання комісія перевірила наявність оригіналів установчих документів закладу вищої освіти, рівень кадрового, матеріально-

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

технічного, інформаційного, навчально-методичного забезпечення з заявленої освітньо-професійної програми.

Експертна комісія констатує, що перелік і зміст установчих документів відповідає чинним вимогам. Під час експертизи були перевірені наступні документи:

- статут Київського національного торговельно-економічного університету, затверджений Міністерством освіти і науки України (наказ МОН України № 31 від 10.01.2017р.);

- витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань за №1003310978 від 29.11.2017 р.; Довідка про включення вищого навчального закладу до Державного реєстру вищих навчальних закладів України 11-Д-211 від 08.02.2013 р.;

- відомості на право здійснення освітньої діяльності станом на 22.11.2018р.

- ліцензія Міністерства освіти і науки України від 27.09.2016 р. (наказ МОН від 27.09.2016 р. № 1433 л);

- сертифікат про акредитацію за статусом ЗВО IV (четвертого) рівня серія РД-IV номер 1126591, від 05.08. 2014 р.;

- сертифікат про акредитацію спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (за рівнем магістр) серія НД № 1188328 від 10.07.2017 р.;

- сертифікат №UA.C.203-17 від 06.01.2017 р. на Систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти КНТЕУ.

Копії документів в акредитаційній справі відповідають оригіналам, законодавчим і нормативним вимогам щодо їх оформлення, які є дійсними на момент перевірки.

За результатами перевірки і оцінювання матеріалів експертами встановлено наступне:

1. Загальна характеристика навчального закладу

Повна назва закладу вищої освіти: Київський національний торговельно-економічний університет.

Юридична адреса: вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156.

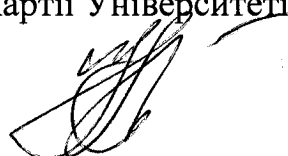
Телефон: +38(044) 531-49-90. *Факс:* +38(044) 544-39-74.

Ел. пошта: knteu@knteu.kiev. ua

Адреса офіційного сайту: www.knteu.kiev.ua.

Київський національний торговельно-економічний університет (КНТЕУ) – один із найавторитетніших закладів вищої освіти України, атестований за найвищим, IV рівнем акредитації. Його історія бере початок від Київського філіалу Всесоюзного заочного інституту радянської торгівлі, створеного в 1946 р. У 1959 р. філіал передано у підпорядкування Харківському інституту радянської торгівлі, в тому ж році – Донецькому інституту радянської торгівлі. У 1966 р. на базі філіалу створено Київський торгово-економічний інститут, який у 1994 р. перетворений на Київський державний торговельно-економічний університет. У 2000 р. університет отримав статус національного. У 2006 р. КНТЕУ приєднався до Великої Хартії Університетів.

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головко

КНТЕУ є багатогалузевим закладом вищої освіти, що провадить освітню, наукову, науково-технічну, інноваційну та методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу здобуття особами вищої та післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей, сприяє поширенню наукових знань та здійснює культурно-просвітницьку діяльність, має розвинену інфраструктуру професійно-технічних та вищих навчальних закладів, навчально-виробничих, наукових центрів, інших підрозділів, об'єднаних з метою реалізації державної політики в галузі освіти і науки, забезпечення виконання місії і завдань як національного навчального закладу.

Таким чином, КНТЕУ у 2018 році – це 17 відокремлених структурних підрозділів у 10 містах країни; близько 40 тисяч студентів, які навчаються за 27 спеціальностями, в тому числі за 25 спеціальностями на першому (бакалаврському) рівні, за 21 спеціальністю на другому (магістерському) рівні та за 19 спеціальностями на третьому (освітньо-науковому) рівні. КНТЕУ має 6 спеціалізованих вчених рад із захисту докторських та кандидатських дисертацій. Встановлені та підтримуються творчі зв'язки з більш ніж 100 вищими навчальними закладами, міжнародними центрами та установами з 30 країн світу. Здійснюється обмін викладачами, студентами, виконуються міжнародні проекти стосовно інтеграції вищої освіти, вдосконалення освітніх програм різних ступенів підготовки та перепідготовки спеціалістів, студенти проходять практику у шести зарубіжних країнах.

З 1991 р. ректором університету є Мазаракі Анатолій Антонович, доктор економічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, кавалер ордена князя Ярослава Мудрого, лауреат Премії Кабінету Міністрів України за розроблення і впровадження інноваційних технологій, голова наукової секції «Економіка» МОН України.

В університеті функціонують 6 факультетів: міжнародної торгівлі та права; економіки, менеджменту та психології; фінансів та банківської справи; обліку, аудиту та інформаційних систем; ресторанно-готельного та туристичного бізнесу; торгівлі та маркетингу.

До складу КНТЕУ входять: Інститут вищої кваліфікації, Центр європейської освіти, Центр профорієнтаційної роботи, Центр тестування та моніторингу знань, Лабораторія дистанційного навчання, Центр підготовки до ЗНО, Підготовче відділення для іноземців та осіб без громадянства, Центр розвитку кар'єри, Центр трансферту технологій, Центр педагогічних та психологічних досліджень, Центр укладання договорів, Навчальний відділ, Бізнес інкубатор, Навчально-методичний відділ, Центр бізнес-тренінгу, Науково-технічний центр сертифікації продукції, послуг та систем якості, Культурно-мистецький центр, Відділ організаційно-виховної роботи та інформаційного забезпечення.

До складу університету, крім базового закладу, входять 6 інститутів, 11 коледжів і вищих комерційних училищ, розташованих у Києві, Харкові, Вінниці, Чернівцях, Хмельницькому, Ужгороді, Коломиї, Бурштині, Житомирі, Одесі.

Університет здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців для зовнішньої та внутрішньої торгівлі, фінансової та

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

банківської системи, фіскальної служби, конкурентної політики, страхової справи, рекламного бізнесу та зв'язків із громадськістю, економіки підприємництва, менеджменту інноваційної діяльності, маркетингу, комерційного і фінансового права, бухгалтерського обліку, фінансового аналізу і контролю, експертизи товарів та послуг, туризму, готельного і ресторанного бізнесу, захисту прав споживачів, виставкової діяльності, комерційної діяльності на ринку нерухомості, психології, філології, кібербезпеки.

Загальні показники розвитку Київського національного торговельно-економічного університету наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Загальні показники розвитку
Київського національного торговельно-економічного університету**

№ пор.	Показник	Значення показника
1	Рівень акредитації ЗВО	IY
2	Кількість ліцензованих спеціальностей (відповідно до переліку 2015 року) в тому числі: за першим (бакалаврським) рівнем за другим (магістерським) рівнем за третім (освітньо-науковим) рівнем	26 24 21 19
3	Кількість спеціальностей (відповідно до переліку 2015 року), акредитованих* за: першим (бакалаврським) рівнем другим (магістерським) рівнем третім (освітньо-науковим) рівнем	21 20 0
4	Контингент студентів на всіх курсах навчання, осіб • на денній формі навчання • на заочній формі навчання • на вечірній формі навчання	17382 10374 6902 106
5	Кількість факультетів	6
6	Кількість кафедр	32
7	Чисельність співробітників (усього), осіб • у тому числі науково-педагогічних працівників	1734 638
8	Серед них: – докторів наук, професорів, осіб/% – кандидатів наук, доцентів, осіб/%	126/19,8 416/65,2
9	Загальна /навчальна площа будівель, м ²	77444/31338,8
10	Загальний обсяг державного фінансування, тис. грн	194011,8
11	Кількість посадкових місць у читальних залах	470
12	Кількість робочих місць, обладнаних персональними комп'ютерами для студентів • у тому числі з виходом у Інтернет	2000 2000+ WiFi

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головко

В університеті постійно вдосконалюється система управління якістю. На початку 2017 року – вперше в Україні серед закладів вищої освіти – КНТЕУ успішно пройшов сертифікацію Системи управління якістю на відповідність вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2015. Незалежний зовнішній аудит, проведений Національним органом із сертифікації в грудні 2016 р., підтвердив ефективність функціонування Системи управління якістю КНТЕУ (системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти) на відповідність вимогам ISO 9001:2015. Сертифікат про відповідність виданий українською, англійською, французькою та німецькою мовами.

Під час вступної кампанії останніх 5-ти років за рейтингом Міністерства освіти і науки Київський національний торговельно-економічний університет визнано одним з найпопулярніших вітчизняних ЗВО.

За результатами вступної кампанії 2018-ого року КНТЕУ входить до 5-ти найкращих закладів вищої освіти України, посідає 3-тє місце серед столичних вишів та 1-ше місце – серед закладів економічної освіти України.

Університет зайняв 2-ге місце серед лідерів закладів освіти, що зарахували на навчання найбільше вступників за кошти фізичних та юридичних осіб та увійшов у ТОП 10 навчальних закладів до яких вступили на навчання за кошти держбюджету на перший курс для здобуття ступеня бакалавр з найвищими середніми балами ЗНО.

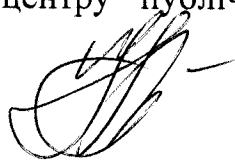
Університет займає лідируючі позиції в системі національної вищої освіти. За результатами оцінювання журналу «ФОКУС» за категорією «ТОП 50 вишів за оцінками роботодавців» КНТЕУ посів 14-те місце, що, зважаючи на профільність університету, є високим показником. В опитуванні брали участь провідні компанії з різних сфер (фінанси, ІТ, юриспруденція, енергетика і т. д.).

Фахівці КНТЕУ залучені до ряду комісій МОН України, інших міністерств і відомств, беруть активну участь у розробці стратегічних напрямів удосконалення організації та якості освіти.

КНТЕУ укладено угоди з міністерствами та підприємствами про творчу науково-технічну співдружність та співпрацю в галузі підготовки спеціалістів багатьох спеціальностей, зокрема, із Рахунковою палатою, Національним банком України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством фінансів України, Міністерством закордонних справ України, Державною фіскальною службою України, Державною казначейською службою України, Антимонопольним комітетом України, Пенсійним фондом України, Міністерством інфраструктури України, Міністерством соціальної політики України, Державною аудиторською службою України, Державною інспекцією України з питань захисту прав споживачів, Вищим Господарським Судом України, центрами з управління безпечністю товарів, громадськими організаціями та асоціаціями, організаціями з експертизи товарів та послуг, багатьма іншими установами.

Університет – член престижних міжнародних організацій: Міжнародної асоціації університетів, Всесвітньої Агенції Франкофонії, Міжнародного товариства товарознавців і технологів, Асоціації передових університетських вищих шкіл бізнесу, Європейського центру публічного права, Всесвітньої

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

асоціації рекреації та відпочинку, Всесвітньої організації кулінарних союзів; Європейської Академії Ритейлу.

Підготовку фахівців за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність здійснює випускова **кафедра товарознавства та митної справи**, яку очолює з 2010 року доктор технічних наук, професор, заслужений працівник освіти України Мережка Ніна Василівна.

Висновок: експертна комісія констатує, що оригінали усіх установчих документів Київського національного торговельно-економічного університету, матеріали акредитаційної справи з переліком, встановленим чинними вимогами, відповідають їм за обсягом і повнотою, що надає правові підстави для здійснення освітньої діяльності. Показники розвитку університету відповідають акредитаційним вимогам щодо підготовки фахівців за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем. Достовірність інформації, поданої в акредитаційній справі до МОН України, перевірена та підтверджена експертною комісією.

2. Формування контингенту студентів

Експертна комісія перевірила діяльність університету щодо формування контингенту здобувачів вищої освіти та констатує, що вона проводиться відповідно до чинних Умов прийому до вищих навчальних закладів України, Правил прийому до Київського національного торговельно-економічного університету, Положення про приймальну комісію та річного плану заходів, затвердженого ректором.

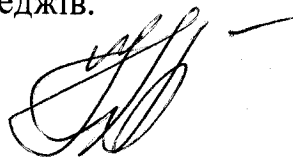
Експертною комісією встановлено, що при ліцензованому обсязі підготовки магістрів за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність 625 осіб на освітню програму *Митна справа* у 2017/2018 н.р. зараховано 64 особи, у 2018/2019 н.р. – 72 особи.

У 2017/2018 н.р. було зараховано 39 осіб на денну форму навчання, з яких 20 на умовах державного замовлення. Конкурс на місце державного замовлення складав 4 абітурієнти на місце, а в 2018/2019 н.р. – 3,6.

Набір здобувачів на 1 курс за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність проведено за конкурсом на основі результатів фахових вступних екзаменів та екзамену з іноземної мови. У таблиці 2 наведено показники формування контингенту за останні 3 роки.

Для залучення абітурієнтів до КНТЕУ застосовуються різні методи та форми профорієнтаційної роботи. Формування контингенту студентів відбувається спільними зусиллями адміністрації та науково-педагогічних працівників університету. Робота по формуванню контингенту студентів ведеться на планових засадах і здійснюється під керівництвом голови та відповідального секретаря приймальної комісії КНТЕУ. Профорієнтаційною роботою охоплено 179 шкіл, гімназій, ліцеїв, а також 28 коледжів.

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

Таблиця 2

Показники формування контингенту студентів за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

№ пор.	Показник	Роки		
		2016/17 н.р.	2017/18 н.р.	2018/19 н.р.
1	2	3	4	5
1	Ліцензований обсяг спеціальності	625	625	625
2	Прийнято на навчання, всього (осіб)			
	• денна форма	48	39	37
	у тому числі за держзамовленням;	42	20	25
	• заочна форма	45	25	35
	у тому числі за держзамовленням;	5	1	1
	• нагороджених медалями, або тих, які отримали диплом з відзнакою;	2	7	6
3	Подано заяв на одне місце за формами навчання:			
	• денна	84	79	91
	• заочна	94	69	98
4	Конкурс абітурієнтів на місця державного замовлення:			
	• денна форма	2,0	4,0	3,6
	• заочна форма	18,8	69,0	98,0

На кафедрі товарознавства та митної справи розроблено план профорієнтаційних заходів, який включає: проведення Днів відкритих дверей, Днів гостинності, розповсюдження друкованої інформації та розміщення інформації на сайті КНТЕУ про університет, факультети, спеціальності і кафедри.

Студенти та викладачі кафедри системно проводять рекламно-агітаційну роботу з потенційними абітурієнтами під час виїзних зустрічей та в університеті, а також в період проходження виробничої практики.

Контингент студентів, що здобувають освітній ступінь «магістр», формується з числа студентів КНТЕУ та інших ЗВО, які здобули освітній ступінь «бакалавр».

Динаміка змін контингенту студентів, що навчаються за освітньо-професійною програмою *Митна справа*, представлена в таблиці 3, за результатами аналізу якої встановлено, що на 01.10.2017 р. на денній формі навчалося 87 студентів, а на заочній – 68. Станом на 01.10.2018 р. кількість студентів денної форми навчання складала 76 осіб, а заочної – 65 осіб, що свідчить про постійний попит здобувачів на дану освітньо-професійну програму.

Складовими процесу формування контингенту студентів є: профорієнтаційна робота кафедри, приймальної комісії; співпраця з підприємствами та організаціями; агітаційна робота, рекламна кампанія, використання ЗМУ, електронних комунікацій, сайту КНТЕУ та сторінок у соціальних мережах.

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

Таблиця 3

**Динаміка змін контингенту студентів за освітньо-професійною програмою
Митна справа зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти**

Курс	Очна (денна) форма навчання	Заочна форма навчання
на 01.10.2017 року		
1 курс (магістри)	39	26
2 курс (магістри)	48	42
на 01.10.2018 року		
1 курс (магістри)	37	36
2 курс (магістри)	39	29

Висновок: експертна комісія зазначає, що у Київському національному торговельно-економічному університеті успішно проводиться профорієнтаційна робота і констатує позитивну динаміку набору студентів на освітньо-професійну програму *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Контингент студентів освітньо-професійної програми *Митна справа* спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти у КНТЕУ є у межах ліцензованого обсягу.

3. Зміст підготовки фахівців

Підготовка магістрів за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність здійснюється відповідно до діючих законодавчих актів про освіту; Положення про організацію освітнього процесу студентів (наказ КНТЕУ №3275 від 17.09.2018 р.); стандарту вищої освіти КНТЕУ, освітньо-професійної програми; навчального плану та пояснювальної записки до нього; засобів діагностики.

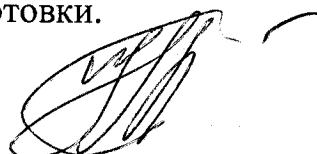
Таким чином, експертна комісія констатує наявність та відповідність чинним вимогам документів, що регламентують освітній процес за заявленою освітньо-професійною програмою.

Освітньо-професійну програму (ОПП) *Митна справа* за другим (магістерським) рівнем вищої освіти затверджено Вченою радою КНТЕУ (протокол №10 від 23.02.2017р.).

В ОПП визначено термін навчання магістра (1 рік 4 місяці), зазначено загальну кількість кредитів ЄКТС – 90, наведено перелік навчальних дисциплін та кількість кредитів ЄКТС кожної з дисциплін, місце дисципліни в логічній послідовності, очікувані результати навчання.

Експертна комісія проаналізувала навчальний план підготовки магістрів за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, який є складовою програми. Навчальний план розроблено за типовою формою, затвердженою Міністерством освіти і науки України, містить комплекс обов'язкових та вибіркових дисциплін за циклами загальної та професійної підготовки.

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

Навчальний план розроблено випусковою кафедрою товарознавства та митної справи, ухвалено Вченою радою КНТЕУ та затверджено ректором КНТЕУ. Навчальний план за структурою, змістом та оформленням відповідає вимогам вищої школи. На основі навчального плану розроблено робочий навчальний план.

Робочі навчальні плани розробляються на кожен навчальний рік відповідно до навчального плану підготовки магістра за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, затверджуються Вченою радою університету та вводяться в дію наказом ректора.

Підготовка магістрів за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність спрямована на формування професійних компетентностей фахівців, які мають глибокі знання, уміють системно мислити, застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних структур та органів доходів і зборів; проводити експертизу товарів та приймати рішення за результатами досліджень, розробляти шляхи мінімізації митних ризиків при здійсненні зовнішньоекономічних операцій; розробляти заходи щодо спрощення та гармонізації митних процедур відповідно до міжнародного митного законодавства.

Нормативи щодо кількості кредитів ЄКТС, форм контролю, тривалості сесій, практик, обсягів тижневого навантаження дотримані. У навчальних планах дотримано вимогу щодо забезпечення обсягу кредитів ЄКТС для вибіркового дисциплін.

Висновок: експертна комісія констатує, що зміст підготовки магістрів за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти повністю відповідає акредитаційним вимогам і забезпечує формування у здобувачів необхідних компетентностей і результатів навчання.

4. Організаційне, навчально-методичне та інформаційне забезпечення освітнього процесу

Організація освітнього процесу за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність в КНТЕУ здійснюється відповідно до вимог Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Статуту КНТЕУ, Положення про організацію освітнього процесу студентів, Положення про дистанційне навчання, Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, Положення про індивідуальний навчальний план студента, Положення про самостійну роботу студентів і аспірантів, Положення про організацію виконання та захисту курсових робіт (проектів), Положення про проведення практики студентів, Положення про оцінювання результатів навчання студентів і аспірантів, Положення про випускні кваліфікаційну роботу (проект), Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію з атестації, Положення про систему рейтингового оцінювання діяльності студентів.

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

Експертна комісія перевірила наявність і наповнення навчально-методичного забезпечення. Навчально-методичні комплекси дисциплін зберігаються у паперовому та електронному вигляді на кафедрах, у методичному кабінеті бібліотеки та навчально-методичному відділі університету.

Усі дисципліни навчального плану забезпечені програмами та робочими програмами, які є власними розробками викладачів кафедр університету, узгоджені з партнерами освітньо-професійної програми та затверджені в установленому порядку.

Кожна робоча програма містить тематичний план, плани лекцій, форми та зміст практичних (лабораторних) занять та самостійної роботи студентів, а також порядок контролю і оцінювання знань (поточний та підсумковий) та список інформаційних джерел, у тому числі електронних.

На випусковій кафедрі товарознавства та митної справи розроблено та видано опорні конспекти лекцій та методичні вказівки до самостійної роботи з усіх дисциплін. При проведенні лекцій, лабораторних і практичних занять використовується мультимедійне обладнання та пакети прикладних програм.

Навчальним планом підготовки магістрів за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність у II семестрі передбачена виробнича (переддипломна) практика, а в III семестрі - підготовка випускної кваліфікаційної роботи та її захист.

Практична підготовка здійснюється відповідно до програм практики. Підсумкова атестація здобувачів вищої освіти проводиться у формі публічного захисту випускної кваліфікаційної роботи, виконання якої передбачено Положенням про випускну кваліфікаційну роботу (проект) та методичними рекомендаціями, розробленими випусковою кафедрою.

Виробнича (переддипломна) практика здійснюється в організаціях та установах, з якими укладено відповідні договори (Державна фіскальна служба України та її структурні підрозділи: митниці ДФС, Департамент податкових та митних експертиз ДФС, митно-брокерські організації).

Завершується підготовка студентів в університеті написанням та захистом випускної кваліфікаційної роботи. Теми випускних кваліфікаційних робіт формуються відповідно до напрямів науково-дослідної роботи кафедри товарознавства та митної справи, актуальних тенденцій розвитку державної митної справи та відображають проблемні практичні питання виконання митних процедур, мінімізації митних ризиків, щорічно переглядається та оновлюється. Підсумкову атестацію магістрів здійснюють екзаменаційні комісії із залученням провідних фахівців ДФС України.

Основним джерелом інформаційного забезпечення навчального процесу при підготовці магістрів освітньо-професійної програми *Митна справа* за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність для викладачів та студентів є університетська бібліотека з її фондами та електронними засобами інформації.

Бібліотека КНТЕУ розташована в окремому приміщенні, що займає площу 3371,3 м². В структурі бібліотеки – 9 відділів. До послуг користувачів – 6 читальних

залів, 7 абонементів, МБА, мультимедійна бібліотека, спеціальні сектори: сектор методичних видань КНТЕУ, зал дисертацій та авторефератів.

Книжковий фонд бібліотеки щорічно поповнюється та становить понад 1 млн. 420 тис. друкованих видань, періодичні видання України та зарубіжних країн нараховують до 200 назв. Комплектування фонду документів, наукова обробка документів, видача документів користувачам, пошук наявності документів в електронних каталогах – автоматизовані.

У мультимедійній бібліотеці, яка обладнана сучасними комп'ютерами, під'єднаними до мережі Інтернет, відкрито вільний доступ до веб-сайтів вітчизняних та зарубіжних бібліотек, електронних інформаційних ресурсів України та зарубіжних країн. Через ресурси мультимедійної бібліотеки здійснюється безоплатний доступ до контенту періодичних наукових видань англійською мовою міжнародної науково-метричної бази SCOPUS.

Експертна комісія констатує, що навчальні підручники, посібники, довідкова та інша навчальна література, які є в бібліотеці та читальних залах університету, наявні в достатній кількості для задоволення потреб здобувачів за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

Також важливою складовою інформаційного забезпечення є спеціалізовані програми (QdPro, MD Office), які постійно оновлюються та слугують інформаційною базою для проведення практичних занять студентів.

Висновок: експертна комісія констатує, що організаційне, навчально-методичне та інформаційне забезпечення підготовки фахівців за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти повністю відповідає вимогам Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти у сфері вищої освіти та Державним вимогам до акредитації і забезпечує державну гарантію якості освітнього процесу.

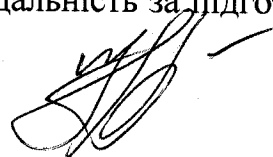
5. Кадрове забезпечення освітнього процесу

У Київському національному торговельно-економічному університеті сформовано потужний колектив висококваліфікованих науково-педагогічних працівників, які забезпечують високий рівень підготовки фахівців.

Експертна комісія, використовуючи первинні документи відділу кадрів КНТЕУ, перевірила достовірність наведеної в акредитаційній справі інформації про якісний склад науково-педагогічних працівників кафедр університету, які забезпечують освітній процес підготовки за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем, і встановила його відповідність кваліфікаційним вимогам, що визначені Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності закладів освіти.

Експертна комісія перевірила якісний склад *групи забезпечення спеціальності*, на яку покладено відповідальність за підготовку здобувачів другого

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

рівня освіти за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, та констатує, що до її складу входить 38 науково-педагогічних працівників, з них: 8 – доктори наук, професори, 30 – кандидати наук, доценти.

Відповідно до п. 28 і 29 постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 347 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187», всі члени групи забезпечення спеціальності мають кваліфікацію відповідно до спеціальності або науковий ступінь в розрахунку на кожні десять здобувачів освітнього ступеня магістра. На постійній основі працюють 100% членів групи забезпечення. Керівник групи забезпечення спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність – ректор КНТЕУ, доктор економічних наук, професор Мазаракі А.А.

До групи забезпечення спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність входять 6 докторів наук, професорів, а саме: 1 доктор економічних наук (Мазаракі А.А.), 4 доктори технічних наук (Белінська С.О., Мережко Н.В., Мокроусова О.Р., Сидоренко О.В.), 1 доктор сільсько-господарських наук (Рудаєвська Г.Б.); 4 докторів наук, доцентів, в т.ч. 1 доктор економічних наук (Ільченко Н.Б.), 3 доктори технічних наук (Караваєв Т.А., Мотузка Ю.М., Осика В.А.); 14 кандидатів наук, доцентів, в т.ч. 3 кандидата економічних наук (Бегларашвілі О.П., Кавун-Мошковська О.О., Торопков В.М.) і 11 кандидатів технічних наук (Галько С.В., Глушкова Т.Г., Коломієць Т.М., Марчук Н.Б., Михайлова Г.М., Осієвська В.В., Павлюченко Ю.П., Пархаєва Н.В., Піркович К.А., Романенко О.В., Сім'ячко О.І.); 14 кандидатів наук, в т.ч. 4 кандидата економічних наук (Кочубей Д.В., Кулік А.В., Лиса С.С., Харсун Л.Г.) і 10 кандидатів технічних наук (Андрієвська Л.В., Антюшко Д.П., Бабій О.В., Божко Т.В., Вежлівцева С.П., Дончевська Р.С., Каменєва Н.В., Комаха В.О., Мостика К.В., Шульга О.С.).

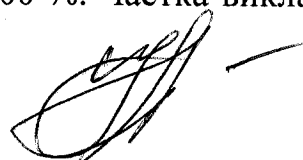
Підготовку фахівців за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність здійснює випускова кафедра товарознавства та митної справи, а також викладачі кафедр: товарознавства управління безпечністю та якістю; журналістики та реклами; статистики та економетрії; програмної інженерії та інформаційних систем; психології, іноземної філології та перекладу; міжнародних економічних відносин; міжнародного приватного, комерційного та цивільного права; адміністративного, фінансового та інформаційного права.

Фахову відповідність науково-педагогічної спеціальності (кваліфікації) до дисциплін, що викладаються, мають 100% викладачів

Для забезпечення підготовки магістрів освітньо-професійної програми *Митна справа* залучено 26 осіб науково-педагогічного персоналу.

Частка науково-педагогічних працівників, які читають лекції з навчальних дисциплін, що забезпечують формування професійних компетентностей та є визнаними професіоналами з досвідом дослідницької, управлінської, інноваційної або творчої роботи за фахом і мають рівень професійної активності, який засвідчується виконанням не менше чотирьох видів та результатів з перелічених у пункті 30 Ліцензійних умов, складає 100 %. Частка викладачів, які забезпечують

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

викладання лекційних годин з навчальних дисциплін та мають науковий ступінь доктора наук або вчене звання професора, складає 44,3 %.

Гарант освітньо-професійної програми *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність другого (магістерського) рівня – доктор технічних наук, професор Мережко Н.В.

Випускова кафедра товарознавства та митної справи повністю забезпечена кадрами вищої кваліфікації. Загальна кількість професорсько-викладацького складу кафедри становить 19 осіб (18 штатних одиниць), з них на посаді професора 5 докторів наук (26,3%), у тому числі 4 з вченим званням професора (5 ш.о.); на посаді доцента – 11 кандидатів наук, доцентів (58,0%) – 10,5 ш.о.; на посаді старших викладачів – 2 кандидати наук (10,5%) – 2 ш.о.; 1 асистент (5,2%) – 0,5 ш.о. Весь викладацький склад кафедри працює за основним місцем роботи.

Середній вік штатних викладачів з вченими званнями складає 50 років, при цьому середній вік докторів наук, професорів відповідає 56 рокам, а кандидатів наук, доцентів – 44 роки.

Очолює кафедру товарознавства та митної справи доктор технічних наук, професор, академік Української технологічної академії Мережко Ніна Василівна, автор понад 300 публікацій, у т.ч. 2 монографій, 10 підручників, 3 навчальних посібників, 3 наукових статей у виданнях, які входять до міжнародної наукометричної бази Scopus, 101 наукових статей у фахових виданнях, 9 патентів. Мережко Н.В. є розробником Стандартів вищої освіти України галузі знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів.

Під керівництвом проф. Мережко Н.В. захищено 5 кандидатських дисертацій. Мережко Н.В. є головою науково-методичної підкомісії сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОНУ зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; заступником голови спеціалізованої вченої ради Д 26.055.02 Київського національного торговельно-економічного університету та членом спеціалізованої вченої ради при Київському національному університеті технологій та дизайну; членом редколегії 3 фахових журналів.

На кафедрі протягом останніх років накопичено потужний кадровий, навчально-виховний, науково-дослідницький та організаційний потенціал. Викладачі постійно приділяють особливу увагу створенню комплексного методичного забезпечення дисциплін, закріплених за кафедрою.

На кафедрі постійно проводиться підготовка молодих викладачів в аспірантурі та Вищій школі педагогічної майстерності. Підготовка молодих викладачів удосконалюється шляхом наставництва та функціонування наукових шкіл, над чим постійно працюють професори Мережко Н.В., Коптюх Л.А., Мокроусова О.Р.

Тематика науково-дослідних робіт, що виконується на кафедрі товарознавства та митної справи, відповідає основним вимогам наукових досліджень та практиці господарської діяльності вітчизняних підприємств, організацій, установ. Кафедрою виконуються НДР з державними номерами

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

реєстрації, за якими виконані і захищені докторські та кандидатські дисертації, видані монографії, підручники, навчальні посібники. Провідні викладачі кафедри – проф. Мережко Н.В., проф. Індутний В.В., проф. Мокроусова О.Р., проф. Коптюх Л.А. беруть активну участь в роботі спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій, експертизи та опонуванні дисертаційних робіт, авторефератів дисертацій, статей, монографій, підручників, навчальних посібників.

Фахівці кафедри активно популяризують діяльність у засобах масової інформації (телеканал «Інтер», ТРК «Київ» програма «Якісне життя», «Новий канал» та ін.), друкованих періодичних виданнях.

На момент експертизи перевірено види і результати професійної діяльності кожного науково-педагогічного працівника кафедри товарознавства та митної справи відповідно до п. 30 Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. №347. В результаті виявлено, що цей пункт підтверджується виконанням від 4 до 12 умов.

Підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників відбувається за затвердженим планом. Основними формами підвищення кваліфікації є: навчання в аспірантурі та докторантурі; стажування в провідних університетах України та Європи, структурних підрозділах Державної фіскальної служби України, на виробничих підприємствах тощо.

Комісія підтверджує, що всі науково-педагогічні працівники, які забезпечують підготовку здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність мають відповідну базову освіту, науковий ступінь та/або вчене звання, необхідний стаж роботи та наукові публікації за фахом, проходили підвищення кваліфікації протягом останніх п'яти років відповідно до затвердженого плану, що підтверджується відповідними документами науково-методичного відділу та відділу кадрів університету.

Висновок: експертна комісія констатує, що за показниками базової освіти, наукової спеціалізації, підвищення кваліфікації науково-педагогічного складу, який забезпечує підготовку фахівців за другим (магістерським) рівнем за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, кадровий склад відповідає вимогам Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти у сфері вищої освіти та спроможний виконувати Державні вимоги до акредитації.

6. Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу

КНТЕУ має розвинену сучасну матеріально-технічну базу, що повністю забезпечує потреби навчально-виховного процесу та науково-дослідної роботи.

Матеріально-технічна база університету відповідає міжнародним стандартам. Територіально-майновий комплекс КНТЕУ включає 9 навчально-лабораторних корпусів; 5 гуртожитків; бібліотечний корпус; спорткомплекс – дві спортивні зали, діагностичний центр, відкритий спортивний майданчик та футбольне поле зі штучним покриттям; навчально-виробниче об'єднання. Для

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

студентства створено сприятливі соціально-побутові умови. До послуг викладачів і студентів бібліотека з читальними залами, актова, спортивна зала та спортивні майданчики, кафетерії та їдальні, медпункт, бази відпочинку, юридична клініка «Центр правового захисту».

На території КНТЕУ розташовані навчальні і лабораторні корпуси, гуртожитки з блоком побутового обслуговування, спорткомплекс, господарські й інші споруди, зокрема медичний пункт. Загальна площа споруд і будівель, що використовуються в університеті для проведення навчальних і лабораторних занять, наукової діяльності, адміністративних, господарських та інших цілей, становить 77444 кв. м, з них навчальна – 31338,8 кв. м. На одного здобувача освіти площа навчальних приміщень для проведення освітнього процесу становить 3,6 кв. м, що на 1,2 кв. м. більше нормативних вимог.

Навчальний процес забезпечений аудиторним фондом, адміністративними, допоміжними приміщеннями та технічними засобами навчання у відповідності до вимог і нормативів МОН України.

Аудиторний фонд має сучасне навчальне обладнання та оснащення необхідними засобами для читання лекцій та проведення лабораторних і практичних занять: дошки, стаціонарні та переносні екрани, мікрофони, ноутбуки та мультимедійні проектори, локальну мережу, Wi-Fi тощо. Усі кафедри оптимально забезпечені комп'ютерною технікою. Для студентів створено 2000 робочих місць з ПЕОМ.

41 % аудиторій (при нормативі 30 %) має мультимедійне обладнання. При цьому, 62 аудиторії мають стаціонарне мультимедійне обладнання, а в інших аудиторіях є можливість встановити портативне мультимедійне обладнання, якого в університеті 40 комплектів.

Всю територію КНТЕУ покрито мережею Wi-Fi з безкоштовним доступом до ресурсів мережі Internet.

В КНТЕУ забезпечено доступність навчальних приміщень для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, зокрема безперешкодний доступ до будівлі, навчальних приміщень та іншої інфраструктури.

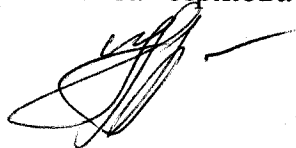
КНТЕУ має 5 власних гуртожитків, загальна площа яких складає 30579,6 кв.м, житлова площа на одного студента у гуртожитку – 6,2 кв. м. Забезпеченість іногородніх студентів гуртожитком складає 88 %.

Спортивна база включає 2 закритих сучасних спортивних комплекси, 15 спортивних залів, футбольне поле із штучним газоном, спортивний майданчик, тренажерні та хореографічні зали. Свої творчі здібності та таланти студенти мають змогу проявити на сцені Конгрес-холу, зала якого налічує 750 місць.

Для викладачів і студентів, які приїждять до університету на особистому транспорті, на території університету обладнано місця для паркування автомобілів, мото- та велотехніки.

В КНТЕУ забезпечено доступність навчальних приміщень для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, зокрема безперешкодний доступ до будівлі, навчальних приміщень та іншої інфраструктури.

Для підготовки студентів освітньо-професійної програми *Митна справа спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність* за другим

(магістерським) рівнем вищої освіти кафедра товарознавства та митної справи має можливість використовувати навчально-лабораторні корпуси КНТЕУ.

У своєму розпорядженні кафедра товарознавства та митної справи має навчальні приміщення загальною площею 625,45 кв. м.

Лабораторії та кабінети, в яких здійснюється підготовка фахівців за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти, оснащені сучасним обладнанням та інструментарієм. Лабораторії забезпечені матеріалами та зразками різних груп товарів. Зразки товарів постійно оновлюються сучасними видами та моделями. З 2016 р. кафедра використовує у навчальному процесі спектрофотометр ULAB 102UV, мікроскоп тринокулярний XSP-137T LED та цифрову камеру TourCam 800 UCMOS. У 2018 р. обладнано лекційну аудиторію А-325 та лабораторію А-315 мультимедійним обладнанням.

Санітарно-технічний стан навчальних та адміністративних приміщень університету задовільний і відповідає встановленим вимогам. Вимоги щодо дотримання техніки безпеки, протипожежної безпеки та виробничої санітарії в університеті забезпечено. Режими роботи навчального устаткування та обладнання відповідають нормативам.

Комісія ознайомилась з необхідними документами, що підтверджують відповідність навчальних приміщень санітарно-технічним, протипожежним вимогам та нормативам з охорони праці.

Висновок: експертна комісія підтверджує, що матеріально-технічне забезпечення, стан приміщень, соціально-побутова сфера, необхідні для організації навчання магістрів за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, відповідають вимогам Державних будівельних норм, нормативам й вимогам Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти у сфері вищої освіти та забезпечує безпечні умови праці та якість освітнього процесу.

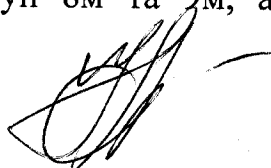
7. Якість підготовки і використання випускників

Експертна комісія встановила, що за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем 100 % дисциплін навчального плану викладено випускникам у належному обсязі годин; прийняті заліки та екзамени з дисциплін, що передбачені навчальним планом, на 100% оформлені у залікових книжках та картках студентів, які зберігаються в КНТЕУ.

Комісія перевірила показники успішності, що наведені в акредитаційній справі, і виявила об'єктивність оцінки знань студентів.

Під час проведення акредитаційної експертизи у присутності членів комісії було перевірено комплексні контрольні роботи, написані студентами денної форми навчання за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем академічних груп 8м та 9м, а також проаналізовано

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

результати оцінювання написаних робіт. У написанні комплексних контрольних робіт з навчальних дисциплін «Митна логістика» та «Експертиза антикваріату» брали участь 100 % студентів денної форми навчання за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем.

Абсолютна успішність з передбачених навчальним планом дисциплін за результатами останньої (перед акредитацією) екзаменаційної сесії склала 100 %, а якісна – 64,1 %. Найвищі показники якісної успішності були з дисципліни «Експертиза антикваріату» – 71,7%.

Експертна комісія констатує, що комплексні контрольні роботи розроблені належним чином, охоплюють основний матеріал дисциплін відповідно до програм, що дає можливість визначити рівень знань студентів з конкретної дисципліни. Під час оцінювання ККР студентів враховували правильність та повноту виконання завдань, творчий підхід до відповідей на питання, вміння застосовувати навички щодо ефективного використання набутих знань для самостійного аналізу процесів та явищ, зокрема з митної логістики та експертизи антикваріату, а також цілісність, системність та логічну послідовність викладення власних думок.

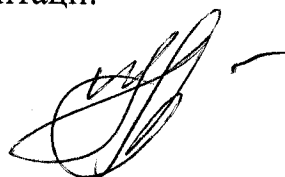
За результатами виконання ККР при самоаналізі абсолютна успішність склала 100%, якісна – 59,0%.

За результатами перевірки експертною комісією виконаних комплексних контрольних робіт було встановлено, що абсолютна успішність складає 100 %, якісна успішність в цілому – 55,1%, тобто зазначені показники перевищують акредитаційні вимоги: абсолютна успішність вища нормативу на 10 %, якісна на 5,1 % (додаток А).

Відповідно до навчального плану освітньо-професійної програми *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем передбачена виробнича (переддипломна) практика. Виробнича практика студентів проводиться в органах доходів і зборів ДФС України та в митно-брокерських фірмах.

Експертна комісія ознайомились з переліком баз практики відповідно до розпорядження по факультету торгівлі та маркетингу про направлення студентів на практику. Комісією встановлено, що захист виробничої (переддипломної) практики здійснюється шляхом представлення студентом науковому керівникові виконаного індивідуального завдання, що корелює із затвердженим змістом випускної кваліфікаційної роботи. Результати захисту виробничої (переддипломної) практики студентами освітньо-професійної програми *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем 2017 року набору свідчать про те, що студенти показали достатньо високий рівень практичної підготовки (абсолютна успішність склала 100 %, якісна успішність – 60,0 %, тобто рівень практичної підготовки відповідає Державним вимогам до акредитації.

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

Відповідно до навчального плану освітньо-професійної програми *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем студентами виконуються випускні кваліфікаційні роботи.

За результатами перевірки експертною комісією випускних кваліфікаційних робіт студентів за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем встановлено, що 100 % робіт виконано на актуальні теми, з використанням комп'ютерної техніки, сучасних програмних продуктів обробки та аналізу інформації.

Під час проведення акредитаційної експертизи комісія перевірила тематику випускних кваліфікаційних робіт. У результаті проведеної перевірки комісія зазначає: теми випускних кваліфікаційних робіт висвітлюють актуальні питання здійснення державної митної справи, спрямовані на вирішення сучасних проблем здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, розроблення шляхів мінімізації митних ризиків при переміщенні товарів через митний кордон України, повною мірою відповідають спеціальності, проведена апробація наукових досліджень на науково-практичних конференціях та опубліковані результати досліджень.

Вибіркова перевірка випускних кваліфікаційних робіт за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем показала, що кожна робота має завдання, календарний план, супроводжується відгуком керівника, рецензована та належним чином оформлена.

Акредитаційною комісією встановлено, що випускні кваліфікаційні роботи виконані на достатньо високому науковому рівні, а за своєю структурою відповідають вимогам, які встановлені до науково-дослідних робіт. Результати підсумкової атестації студентів, що навчаються за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем свідчать про те, що студенти мають достатньо високий рівень підготовки: абсолютна успішність становила 100%, якісна успішність – 75,6 %; дипломи з відзнакою отримали 5 студентів (13,5%).

Випускники університету за освітньо-професійною програмою *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність працюють в органах доходів і зборів ДФС України, Департаменті податкових та митних експертиз ДФСУ, в митно-брокерських організаціях, на підприємствах та у компаніях усіх форм власності, у тому числі самі є їх власниками. Адміністрація університету підтримує тісні зв'язки з випускниками, налагоджує партнерські відносини, запрошує їх до проведення Ярмарок вакансій, відкритих лекцій, конференцій, майстер-класів, круглих столів, до участі у роботі екзаменаційних комісій та інших заходів, що проводяться в університеті. Чисельність випускників, зацікавлених у співробітництві з КНТЕУ, з року в рік зростає.

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

Висновок: експертна комісія засвідчує, що якість підготовки і використання випускників за освітньою програмою *Митна справа* спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти повністю відповідає акредитаційним вимогам. Якісні показники успішності студентів під час заліково-екзаменаційних сесій та результати проходження ними підсумкової атестації свідчать про достатній рівень підготовки випускників.

8. Науково-дослідна діяльність та міжнародні зв'язки кафедри товарознавства та митної справи

Основні напрями наукових досліджень кафедри товарознавства та митної справи спрямовані на дослідження питань та вирішення проблем, пов'язаних з класифікацією непродовольчих товарів; ідентифікацією та експертизою непродовольчих товарів; формуванням споживних властивостей різних груп непродовольчих товарів; управлінням якістю товарів.

На високому науковому рівні працюють наукові школи: Мережко Н.В., Коптюха Л.А, Мокроусової О.Р. Постійно поширюються форми наукового співробітництва колективу університету (у т.ч. кафедри товарознавства та митної справи) з іншими ЗВО України, зарубіжними країнами, бізнес-структурами. Зокрема, науковцями університету укладено договори співдружності з органами виконавчої влади, державними установами та організаціями, підприємствами торгівлі, виробничо-торговельними організаціями.

Формування тематики наукових досліджень кафедри товарознавства та митної справи відбувається із урахуванням інтересів наукових шкіл, проблем товарного ринку, напрямів наукових робіт аспірантів, докторантів, потреб навчального процесу. До виконання тем залучені всі штатні співробітники, аспіранти, докторанти та студенти.

Впродовж 2015-2018 рр. викладачі кафедри товарознавства та митної справи брали участь в організації та проведенні наукових досліджень за 8 науково-дослідними темами, в т.ч. 2 – спільно з науково-педагогічними працівниками інших кафедр КНТЕУ.

Упродовж 2016-2018 рр. викладачі кафедри товарознавства та митної справи були учасниками 56 наукових та науково-практичних конференцій (у т.ч. 41 міжнародній), для участі у яких підготовлено та опубліковано 116 тез доповідей; учасниками 24 наукових та методичних семінарів (у т.ч. 4 міжнародних).

Викладачі кафедри беруть активну участь в організації та проведенні різних наукових заходів. За період 2016-2018 рр. кафедра товарознавства та митної справи була організатором проведення 3 круглих столів за участі науково-педагогічних працівників та фахівців-практиків з державних установ і організацій, виробничих і торговельних підприємств.

За 2016-2018рр. викладачами кафедри товарознавства та митної справи отримано 20 патентів на корисну модель, 3 патенти на винахід, опубліковано 8 монографій, 4 підручники, 2 навчальних посібників.

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головко

Протягом 2016-2018 рр. викладачами та аспірантами кафедри захищено 1 дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора технічних наук (Караваєв Т.А.) та 5 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук (Шульга О.С., Комаха В.О., Паламар В.А., Золотарьова О.Г., Демченко В.О.).

До наукової роботи залучаються студенти, які беруть активну участь у проведенні круглих столів щодо проблемних питань державної митної справи, щорічних студентських конференцій, форумів.

Кафедрою товарознавства та митної справи здійснюється системна робота щодо залучення до проведення лекційних занять провідних науковців та фахівців-практиків.

Протягом 2016-2018 рр. здобувачами вищої освіти було підготовлено 461 доповідь на наукових конференціях, що проходили в КНТЕУ; опубліковано 239 одноосібних статей у збірниках наукових праць.

Студенти освітньо-професійної програми *Митна справа* брали активну участь у II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з товарознавства. У 2018 році за підсумками Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з напрямку «Легка промисловість» студентка Ткаченко Т.В. (науковий керівник – доц. Михайлова Г.М.) нагороджена дипломом III ступеня.

У 2018 році за підсумками Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з товарознавства студенти Грицюк К.П. та Ткаченко В.О. (науковий керівник – проф. Мокроусова О.Р.) нагороджені дипломами II та III ступенів.

Міжнародна діяльність кафедри товарознавства та митної справи узгоджена з роботою відділу міжнародних зв'язків КНТЕУ, яким були підписані угоди з закладами вищої освіти Польщі, США, Італії, Бельгії, Фінляндії. Налагоджено плідну багаторічну співпрацю більш ніж з 70-ма закладами вищої освіти 25-ти країн світу. Щорічно поповнюється кількість іноземних партнерів, з якими університет укладає двосторонні угоди на взаємовигідних умовах.

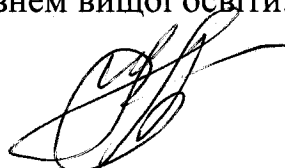
У своїй діяльності кафедра товарознавства та митної справи постійно співпрацює із закордонними ЗВО. Найбільш активно співробітництво здійснюється з такими закладами вищої освіти: Познанський університет економіки і бізнесу та Краківський економічний університет (Польща), Бухарестська економічна академія (Румунія), Молдавська економічна академія (Молдова), Білоруський державний економічний університет, Білоруський торговельно-економічний університет споживчої кооперації (Білорусь), Варненський економічний університет (Болгарія) та іншими.

У 2018 р. викладачі кафедри товарознавства та митної справи проф. Мережко Н.В. та ст. викл. Золотарьова О.Г. пройшли стажування в Польщі (Вища технічна школа в Катовіце).

Науково-педагогічними працівниками кафедри використовуються онлайн-технології як в наукових дослідженнях, так і в освітньому процесі.

Висновок: експертна комісія констатує, що науково-дослідна робота та міжнародні зв'язки кафедри товарознавства та митної справи мають високий рівень, що сприяє вдосконаленню підготовки фахівців за освітньо-професійною програмою *Митна справа* спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

9. Опис внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності

Стратегія розвитку вищої освіти України передбачає застосування європейських принципів і підходів до задоволення зростаючих потреб потенційних споживачів освітніх послуг. Саме тому, для вирішення цих завдань у Київському національному торговельно-економічному університеті запровадили досвід найкращих зразків і моделей вищої освіти, створених на базі міжнародних стандартів.

В КНТЕУ Система управління якістю функціонує з 2009 р. З метою реалізації положень стандартів, відповідно до сучасних освітніх трендів колектив університету наполегливо працював над розробкою сучасних навчальних планів, методичного забезпечення, сприяв підвищенню кваліфікації науково-педагогічних кадрів.

Відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 9001:2015 розроблено відповідний пакет документів Системи управління якістю (СУЯ КНТЕУ) – Настанову з якості, Політику в сфері якості, документовані процедури. Згідно з діючими процедурами проводиться навчання внутрішніх аудиторів, консультування відповідальних у підрозділах, що входять до СУЯ КНТЕУ, а також учасників процесів щодо особливостей функціонування Системи в умовах дії ДСТУ ISO 9001:2015.

Весь зазначений комплекс заходів дозволив на початку 2017 року – вперше в Україні серед закладів вищої освіти – успішно пройти сертифікацію СУЯ КНТЕУ на відповідність вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2015. Гармонійною її складовою є система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти.

Результат проведеної роботи засвідчив доцільність запровадження практики зовнішнього партнерства освітніх програм, оскільки пріоритетом діяльності КНТЕУ є їх професіоналізація, тобто відповідність запитам роботодавців.

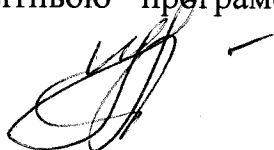
Зовнішніми партнерами освітніх програм КНТЕУ є органи державної влади, підприємства, установи, громадські та бізнес-організації. Співпраця із зовнішніми партнерами оформлюється документально відповідними договорами (угодами) про співпрацю.

Розроблення та реалізація освітніх програм КНТЕУ здійснюється відповідно до затвердженого вченою радою Положення про розроблення та реалізацію освітніх програм першого та другого рівнів вищої освіти.

Підготовка та атестація здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу студентів; Положення про оцінювання результатів навчання студентів і аспірантів; Положення про випускню кваліфікаційну роботу (проект); Положення про атестацію та екзаменаційну комісію з атестації у КНТЕУ; методичних рекомендацій до виконання випускних кваліфікаційних робіт (проектів).

Висновок: експертна комісія зазначає, що внутрішня система забезпечення якості освітньої діяльності у Київському національному торговельно-економічному університеті відповідає встановленим вимогам та сприяє підвищенню якості підготовки за освітньою програмою *Митна справа* зі

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти, що відповідає акредитаційним вимогам та ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності закладів вищої освіти.

10. Перелік зауважень (приписів) контролюючих органів та заходи щодо їх усунення

Під час проведення перевірки контролюючими органами освітньо-професійної програми *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за останні 3 роки зауважень не було.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

На підставі аналізу поданих до Міністерства освіти і України акредитаційних матеріалів та проведеної на місці первинної акредитаційної експертизи освітньо-професійної програми *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти у Київському національному торговельно-економічному університеті на відповідність освітньої діяльності, пов'язаної з підготовкою магістрів Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності закладів освіти у сфері вищої освіти та Державним вимогам до акредитації спеціальності, експертна комісія:

1. Відзначає, що освітньо-професійна програма, навчальний план та показники, що характеризують забезпечення їх виконання, в цілому відповідають встановленим вимогам і забезпечують державну гарантію якості освітнього процесу.

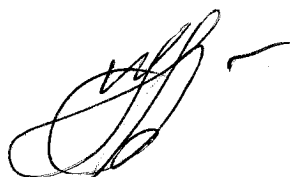
2. Вважає, що кадрове, матеріально-технічне, організаційне та навчально-методичне, інформаційне забезпечення освітньо-професійної програми *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем відповідає Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності закладів освіти у сфері вищої освіти та Державним вимогам до акредитації спеціальності.

3. Вважає за необхідне висловити рекомендації, які не входять до складу обов'язкових і не впливають на рішення про акредитацію, але дозволять поліпшити якість підготовки фахівців:

– збільшити кількість наукових публікацій у періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз, рекомендованих МОН України, зокрема Scopus або Web of Science Core Collection;

– продовжувати формування навчально-методичного забезпечення освітньо-професійної програми *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти шляхом видання підручників та навчальних посібників з питань державної митної справи.

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

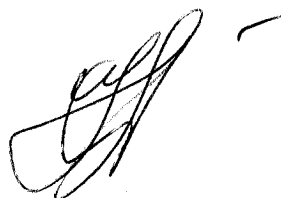

М.П. Головка

На підставі вищенаведеного експертна комісія Міністерства освіти і науки України вважає можливим акредитувати освітньо-професійну програму *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти у Київському національному торговельно-економічному університеті.

Голова експертної комісії:

завідувач кафедри товарознавства
в митній справі Харківського державного
університету харчування та торгівлі,
доктор технічних наук, професор

М.П. Головко

Член експертної комісії:

доцент кафедри товарознавства та
експертизи в митній справі Луцького
національного технічного університету,
кандидат технічних наук, доцент

В.В. Ткачук

З експертними висновками ознайомлений

Ректор Київського національного
торговельно-економічного університету,
доктор економічних наук, професор

А.А.Мазаракі

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головко

ДЕКЛАРУВАННЯ
про дотримання ліцензійних умов у сфері вищої освіти у Київському
національному торговельно-економічному університеті
за освітньою програмою «Митна справа»
за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Найменування показника (нормативу)	Значення показника (нормативу)	Фактичне значення показника	Відхилення фактичного значення показника від нормативного
1	2	3	4
Кадрові вимоги щодо забезпечення провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти			
1. Наявність у закладі освіти підрозділу чи кафедри, відповідальних за підготовку здобувачів вищої освіти	+	+	-
2. Проведення лекцій з навчальних дисциплін науково-педагогічними (науковими) працівниками відповідної спеціальності за основним місцем роботи (мінімальний відсоток визначеної навчальним планом кількості годин):			
1) які мають науковий ступінь та/або вчене звання (до 6 вересня 2019 р. для початкового рівня з урахуванням педагогічних працівників, які мають вищу категорію)	50	100	+50
2) які мають науковий ступінь доктора наук або вчене звання професора	25	44,3	+19,3
3) які мають науковий ступінь доктора наук та вчене звання			
3. Проведення лекцій з навчальних дисциплін, що забезпечують формування професійних компетентностей, науково-педагогічними (науковими) працівниками, які є визнаними професіоналами з досвідом роботи за фахом (мінімальний відсоток визначеної навчальним планом кількості годин):			
1) дослідницької, управлінської, інноваційної або творчої роботи за фахом	15	92	+77
2) практичної роботи за фахом			

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

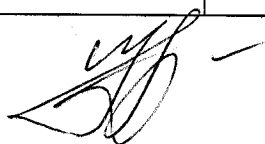
1	2	3	4
4. Проведення лекцій, практичних, семінарських та лабораторних занять, здійснення наукового керівництва курсовими, дипломними роботами (проектами), дисертаційними дослідженнями науково-педагогічними (науковими) працівниками, рівень наукової та професійної активності кожного з яких засвідчується виконанням не менше чотирьох умов, зазначених у пункті 30	підпункти 1-18 пункту 30	+	-
5. Наявність випускової кафедри із спеціальної (фахової) підготовки, яку очолює фахівець відповідної або спорідненої науково-педагогічної спеціальності:			
1) з науковим ступенем доктора наук та вченим званням			
2) з науковим ступенем та вченим званням	+	+	-
3) з науковим ступенем або вченим званням			
6. Наявність трудових договорів (контрактів) з усіма науково-педагогічними працівниками та/або наказів про прийняття їх на роботу	+	+	-
Технологічні вимоги щодо матеріально-технічного забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти			
1. Забезпеченість приміщеннями для проведення навчальних занять та контрольних заходів (кв. метрів на одну особу для фактичного контингенту студентів та заявленого обсягу з урахуванням навчання за змінами)	2,4	3,6	+1,2
2. Забезпеченість мультимедійним обладнанням для одночасного використання в навчальних аудиторіях (мінімальний відсоток кількості аудиторій)	30	41	+11
3. Наявність соціально-побутової інфраструктури:			
1) бібліотеки, у тому числі читального залу	+	+	-
2) пунктів харчування	+	+	-
3) актового чи концертного залу	+	+	-
4) спортивного залу	+	+	-

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

1	2	3	4
5) стадіону та/або спортивних майданчиків	+	+	-
6) медичного пункту	+	+	-
4. Забезпеченість здобувачів вищої освіти гуртожитком (мінімальний відсоток потреби)	70	88	+18
5. Забезпеченість комп'ютерними робочими місцями, лабораторіями, полігонами, обладнанням, устаткуванням, необхідними для виконання навчальних планів	+	+	-
Технологічні вимоги щодо навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти			
1. Наявність опису освітньої програми	+	+	-
2. Наявність навчального плану та пояснювальної записки до нього	+	+	-
3. Наявність робочої програми з кожної навчальної дисципліни навчального плану	+	+	-
4. Наявність комплексу навчально-методичного забезпечення з кожної навчальної дисципліни навчального плану	+	+	-
5. Наявність програми практичної підготовки, робочих програм практик	+	+	-
6. Забезпеченість студентів навчальними матеріалами з кожної навчальної дисципліни навчального плану	+	+	-
7. Наявність методичних матеріалів для проведення атестації здобувачів	+	+	-
Технологічні вимоги щодо інформаційного забезпечення освітньої діяльності у сфері вищої освіти			
1. Забезпеченість бібліотеки вітчизняними та закордонними фаховими періодичними виданнями відповідного або спорідненого профілю, в тому числі в електронному вигляді	не менш як шість найменувань	44	+38
2. Наявність доступу до баз даних періодичних наукових видань англійською мовою відповідного або спорідненого профілю (допускається спільне користування базами кількома закладами освіти)	+	+	-

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

1	2	3	4
3. Наявність офіційного веб-сайту закладу освіти, на якому розміщена основна інформація про його діяльність (структура, ліцензії та сертифікати про акредитацію, освітня/освітньо-наукова/видавнича/атестаційна (наукових кадрів) діяльність, навчальні та наукові структурні підрозділи та їх склад, перелік навчальних дисциплін, правила прийому, контактна інформація)	+	+	-
4. Наявність електронного ресурсу закладу освіти, який містить навчально-методичні матеріали з навчальних дисциплін навчального плану, в тому числі в системі дистанційного навчання (мінімальний відсоток навчальних дисциплін)	60	100,0	+40

Голова експертної комісії:

завідувач кафедри товарознавства
в митній справі Харківського державного
університету харчування та торгівлі,
доктор технічних наук, професор

М.П. Головко**Член експертної комісії:**

доцент кафедри товарознавства та
експертизи в митній справі Луцького
національного технічного університету,
кандидат технічних наук, доцент

В.В. Ткачук

З експертними висновками ознайомлений

Ректор Київського національного
торговельно-економічного університету,
доктор економічних наук, професор

А.А.Мазаракі

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головко

**Порівняльна таблиця відповідності освітньої діяльності
Київського національного торговельно-економічного університету
Державним вимогам до акредитації освітньої програми «Митна справа» зі
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за
другим (магістерським) рівнем вищої освіти**

Назва показника (нормативу)	Норматив	Фактично (самоаналіз)	Відхилення (+, -)
1	2	3	4
Якісні характеристики підготовки фахівців			
1. Умови забезпечення державної гарантії якості вищої освіти	100	100	-
1.1. Виконання навчального плану за показниками: перелік навчальних дисциплін, години, форми контролю, %	100	100	-
1.2. Підвищення кваліфікації викладачів постійного складу за останні 5 років, %	100	100	-
1.3. Чисельність науково-педагогічних (педагогічних) працівників, що обслуговують спеціальність і працюють у навчальному закладі за основним місцем роботи, які займаються вдосконаленням навчально-методичного забезпечення, науковими дослідженнями, підготовкою підручників та навчальних посібників, %	100	100	-
2. Результати освітньої діяльності (рівень підготовки фахівців), не менше %			
2.1. Рівень знань студентів з гуманітарної та соціально-економічної підготовки:			
2.1.1. Успішно виконані контрольні завдання, %	90	не передбачено навчальним планом	
2.1.2. Якісно виконані контрольні завдання (оцінки «5» і «4»), %	50		
2.2. Рівень знань студентів з природничо-наукової (фундаментальної) підготовки:			
2.2.1. Успішно виконані контрольні завдання, %	90	не передбачено навчальним планом	
2.2.2. Якісно виконані контрольні завдання (оцінки «5» і «4»), %	50		
2.3. Рівень знань студентів зі спеціальної (фахової) підготовки:			
2.3.1. Успішно виконані контрольні завдання, %	90	100	+10

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка

1	2	3	4
2.3.2. Якісно виконані контрольні завдання (оцінки «5» і «4»), %	50	55,1	+5,1
3. Організація наукової роботи			
3.1. Наявність у структурі навчального закладу наукових підрозділів	+	+	-
3.2. Участь студентів у науковій роботі (наукова робота на кафедрах та в лабораторіях, участь в наукових конференціях, конкурсах, виставках, профільних олімпіадах тощо)	+	+	-

Голова експертної комісії:

завідувач кафедри товарознавства
в митній справі Харківського державного
університету харчування та торгівлі,
доктор технічних наук, професор

М.П. Головко**Член експертної комісії:**

доцент кафедри товарознавства та
експертизи в митній справі Луцького
національного технічного університету,
кандидат технічних наук, доцент

В.В. Ткачук**З експертними висновками ознайомлений**

**Ректор Київського національного
торговельно-економічного університету**
доктор економічних наук, професор

А.А.Мазаракі

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головко

Додаток А

Зведена відомість

результатів комплексних контрольних робіт студентів освітньо-професійної програми *Митна справа* зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за другим (магістерським) рівнем вищої освіти в Київському національному торговельно-економічному університеті

№ з/п	Назва дисциплін, за якими проводилися ККР	Курс	Група	Кількість студентів,	Виконували ККР	3 них одержали оцінки										Абсолютна успішність, %		Якість успішності, %		Самоаналіз		
						«5»		«4»		«3»		«2»		ККР	Відхилення	ККР	Відхилення	ККР	Відхилення	Абсолютна успішність, %	Якість успішності, %	
						осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%									
1	Експертиза антикваріату	2	8м	20	100	2	10,0	9	45,0	9	45,0	—	—	100	—	100	—	100	55,0	—	100	55,0
		2	9м	19	100	4	21,1	5	26,3	10	52,6	—	—	100	—	100	—	100	47,4	-5,2	100	52,6
	Разом			39	100	6	15,4	14	35,9	19	48,7	—	—	100	—	100	—	100	51,3	-2,5	100	53,8
2	Митна логістика	2	8м	20	100	6	30,0	6	30,0	8	40,0	—	—	100	—	100	—	100	60,0	-5,0	100	65,0
		2	9м	19	100	5	26,3	6	31,6	8	42,1	—	—	100	—	100	—	100	63,2	-5,3	100	57,9
	Разом			39	100	11	28,2	12	30,8	16	41,0	—	—	100	—	100	—	100	59,0	-5,1	100	64,1
	Всього			78	100	17	21,8	26	33,3	35	44,9	—	—	100	—	100	—	100	55,1	-3,9	100	59,0

Голова експертної комісії:

Член комісії:

Ректор КНТЕУ:

М. П. Головка

В. В. Ткачук

А. А. Мазаракі

Голова експертної комісії, д.т.н., проф.

М.П. Головка